

שיעורים. חומש: דברים, חמישי עם פירש"י.

תהלים: כג"כח.

תניא: ומה שמשבחים . . . 200' היא מיד.

מיט דער גרעסטער האָרעוואַניע קען מען ניט פארדיי-
נען קיין איין סענט מעהר וויפיל השי"ת האָט אָפּ-
געשטעלט, אז דער און דער מענש זאָל פארדינען.
מען בעדארף טאָן וויפיל עס איז נויטיג, אָבער מען
מוז געדיינקען, אַז די גאַנצע ארבעט, איז מער ניט
ווי א טפּל, דער עיקר איז די ברכה פון השי"ת, און
די ברכה פארדינט מען ווען מען איז א ערליכער
איד: תפלה בצבור, שמירת שבת בהידור, כשרות
בהשגחה גדולה, חינוך הבנים בא מלמדים ערליכע
אידען.

שיעורים. חומש: דברים, ששי עם פירש"י.

תהלים: כט"לד.

תניא: ומ"ש וחטאתי . . . פשעיו.

סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו, האָט דער
בעש"ט געזאָגט: אין יעדער דבר גשמי פון דברים
המותרים זיינען פאראן טוב ורע: דער גשמי איז
רע און דער חיות אלקי וואָס איז מחי' דעם גשמי
איז טוב. באדארף דער מענש וואָס באנוצט דעם
גשמי זיין א סור מרע, ניט וועלען דעם תענוג וואָס
איז פאראן אין דעם גשמי, און זיין ועשה טוב וועלען
געשפייזט און געהאַלפען ווערען פון דעם חיות אלקי
וואָס איז אין דעם דבר הגשמי. בקש שלום ורדפהו
דער מענש וואָס איז א סור מרע און א ועשה טוב,
באדארף זוכען און גאַכלויפען צו מאַכען שלום צווישען
דעם גשמי און חיות אלקי וואָס איז איהם מחי'.

שיעורים. חומש: דברים, שביעי עם פירש"י.

תהלים: לה"לח.

תניא: פרק יב. וטעם . . . ימצא טוב.

דער רבי (רבינו הזקן) בעת ער איז געקומען פון
פעטערבורג, האָט ער געזאָגט פאר'ן מיטעלען רבי'ן
א מאמר — אינגאַנצען עטליכע שורות: שאו ידיכם
קדש — זהו העלאת המדות במוחין והארת המוחין
במדות, וברכו את ה' — שממשיכים על ידי זה שם
הוי' דלעילא, שעי"ז פועל שיהי' — יברכך ה' מציון
— המשכת שם הוי' מעצמיות הנשמה, עושה שמים
וארץ — שעי"ז הוא קיום העולמות.

ד מנחם אב

יום חמישי, ה'תש"ג

טפל ועיקר

שיעורים. חומש: דברים, חמישי עם פירש"י.

תהלים: כג-כח.

תניא: ומה שמשבחים ... 200- היא מיד.

תרגום:

ביגיעה הגדולה ביותר אי אפשר להשתכר סענט אחד יותר ממה שהשם יתברך קבע שהאדם הזה יהיה ישתכר.

יש לעשות כמה שחייבים, אבל מוכרחים לזכור שכל העבודה היא לא יותר מאשר טפל.

העיקר היא הברכה מהשם יתברך, ואת הברכה מרוויחים כאשר הינו יהודי ירא-שמים: תפלה בצבור, שמירת שבת בהידור, כשרות בהשגחה גדולה, חינוך הבנים אצל מלמדים יראי-שמים.

מיט¹ דער גרעסטער האָרעוואניע קען מען ניט פארדינען קיין איין סענט מעהר וויפיל השי"ת האָט אָפגעשטעלט, אז דער און דער מענש זאָל פארדינען. מען בעדארף טאָן וויפיל עס איז נויטיג, אָבער מען מוז געדיינקען, אַז די גאנצע אַרבעט, איז מער ניט ווי א טפל, דער עיקר איז די ברכה פון השי"ת, און די ברכה פארדינט מען ווען מען איז א ערליכער איד: תפלה בצבור, שמירת שבת בהידור, כשרות בהשגחה גדולה, חינוך הבנים בא מלמדים ערליכע אידען.

הרהבה

מקור הדברים הוא במכתב תוכחה של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (בתרגום חופשי):

ישנם אנשים העושים את הטפל לעיקר, ואת העיקר לטפל. הדרכה של ילד בדרך הישר אצל מלמד הגון שיעשה את הילד לירא שמים - זהו העיקר; עסקים - זה טפל, הם רק כלי לברכות השם, אם הכלי הוא כשר, עוזר השם יתברך.

אתם עושים את הטפל לעיקר, אודות עסקים באתם הנה, ואתם כותבים, ואודות העיקר, ההדרכה של הילד שלכם - זה אצלכם טפל, לא מצאתם לנכון אפילו לענות על השאלה שלי היכן ההדרכה של הילד שלכם.

רחמנות גדולה על האנשים הטפשים היגעים, שמאבדים את הדעת הנכונה במהו עיקר ומהו

1. לפעדיער ז תמוז תש"ב. נדפס באג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ו ע' שסג.

טפל. ביגיעה הגדולה ביותר אי אפשר להשתכר סענט אחד יותר ממה שהשם יתברך קבע
שהאדם הזה והזה ישתכר. יש לעשות כמה שחייבים, אבל מוכרחים לזכור שכל העבודה
היא לא יותר מאשר טפל. העיקר היא הברכה מהשם יתברך, ואת הברכה מרוויחים כאשר
הינו יהודי ירא שמים, תפלה בצבור, שמירת שבת בהידור, כשרות בהשגחה גדולה, חינוך
הבנים אצל מלמדים יראי שמים.

ה מנחם אב

יום ששי, ה'תש"ג

"סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו"

שיעורים. חומש: דברים, ששי עם פירש"י.

תהלים: כט-לד.

תניא: ומ"ש וחטאתי ... פשעיו.

תרגום:

"סור מרע ועשה טוב, בקש שלום ורדפהו".

הבעש"ט אמר: בכל דבר גשמי מהדברים המותרים יש טוב ורע: הגשמי הוא רע, והחיות אלקי שמחי' את הגשמי הוא טוב.

צריך האדם שמשתמש בגשמי להיות "סור מרע" – לא לרצות את התענוג שיש בגשמי. ולהיות "ועשה טוב" – לרצות להיזון ולהיעזר מהחיות האלקי שבדבר הגשמי.

"בקש שלום ורדפהו" – האדם שהוא "סור מרע" ו"ועשה טוב", צריך לחפש ולרדוף כדי לעשות שלום בין הגשמי והחיות האלוקית שמחי' אותו.

סור¹ מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו², האָט דער בעש"ט געזאָגט: אין יעדער דבר גשמי פון דברים המותרים זיינען פאראן טוב ורע: דער גשמי איז רע און דער חיות אלקי וואָס איז מחי' דעם גשמי איז טוב. באדארף דער מענש וואָס באנוצט דעם גשמי זיין א סור מרע, ניט וועלען דעם תענוג וואָס איז פאראן אין דעם גשמי, און זיין ועשה טוב וועלען געשפייזט און געהאַלפען ווערען פון דעם חיות אלקי וואָס איז אין דעם דבר הגשמי. בקש שלום ורדפהו דער מענש וואָס איז א סור מרע און א ועשה טוב, באדארף זוכען און נאָכלויפען צו מאַכען שלום צווישען דעם גשמי און חיות אלקי וואָס איז איהם מחי'.

הפתגם היומי הוא תורה של הבעל שם טוב על הפסוק "סור מרע, ועשה טוב, בקש שלום ורדפהו":

אותם חלקים מהעולם הנקראים "דבר המותר" – כלומר: שאינם אסורים וקשורים בידי הקליפות, ולא יכולים לעלות לקדושה³ – יש בהם שני חלקים: חלק רע וחלק טוב. החלק הרע הוא הגשמי שבהם, והחלק הטוב הוא החיות האלוקית שיש בהם. ועל כך נצטוו היהודי, בכואו לעסוק בעניני העולם:

1. אני לדודי תש"ב. נדפס בסה"מ אידיש ע' 75. כתר שם טוב (קה"ת), הוספות סימן סא.

2. תהלים לד, טו.

3. תניא פ"ח.

"סור מרע" – העבודה שלא לרצות את התענוג הגשמי שבדבר.

"ועשה טוב" – העבודה לרצות ליהנות מהחיות האלוקי המלובשת בדבר. שהיא תזון אותו (בעניני אכילה) או תעזור לו (בשאר דברים).

"בקש שלום ורדפהו" – החלק הגשמי והחלק האלוקי שבדבר הגשמי, נראים כסותרים זה את זה. שכן החלק הגשמי ענינו תענוגים גשמיים, והחלק האלוקי המחיה הוא בביטול לקב"ה, וענינו התועלת שבדבר. אמנם, כאשר יהודי מגלה בדבר הגשמי מהו העיקר – החלק האלוקי, הרי הוא "עושה שלום" בין שני החלקים, בגלותו שגם החלק הגשמי אינו בסתירה לחלק האלוקי, ולהיפך, הוא קיים עבורו. וזהו הציווי "בקש שלום ורדפהו", צריך היהודי להשתדל לעשות שלום בין החלק האלוקי לחלק הגשמי.

הרחבה

מקור הדברים הוא במאמר בספר המאמרים אידיש, ושם הובאה התורה הזו כנושא להתבוננות דחשבון נפש בימי אלול (בתרגום חופשי):

חודש אלול הוא הזמן לחשבון הנפש על כל מה שנעשה עם האדם במשך השנה, זאת אומרת שהחשבון הנפש צריך להיות הן בזאת שהוא לא עשה מה שהיה צריך לעשות, והן בזאת שהוא עשה את מה שהוא לא היה צריך לעשות.

כתוב (תהלים לד. טו) סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו, אמר הבעל שם טוב נשמתו עדן: בכל דבר גשמי מהדברים המותרים יש טוב ורע. הגשמי הוא רע והחיות האלקי המחיה את הגשמי היא טוב. צריך האדם שמשתמש בגשמי להיות "סור מרע" – לא לרצות את התענוג שישנו בגשמי; ולהיות "עשה טוב" – לרצות להיזון ולהיעזר מהחיות האלקי שיש בדבר הגשמי.

בקש שלום ורדפהו – האדם שהוא "סור מרע" ו"ועשה טוב" צריך לחפש ולרדוף לעשות שלום בין הגשמי והחיות אלקי שמחיה אותו.

וזהו תכלית בריאת האדם וירידת נשמתו לעולם הזה לברר בירורים. ועל זה צריך להיות הדין וחשבון של האדם בחודש אלול.

1 מנחם אב

שבת, ה'תש"ג

"שאו ידיכם קודש"

תרגום:

הרבי (רבינו הזקן) כשהוא חוזר מפעטערבורג, אמר לרבי האמצעי מאמר – בסך-הכל כמה שורות:

"שאו ידיכם קדש" – זהו העלאת המדות במוחין, והארת המוחין במדות. "וברכו את ה'" – שממשיכים על ידי זה שם הוי' דלעילא.

שעל ידי זה פועל שיהי' – "יברכך ה' מציון" – המשכת שם הוי' מעצמות הנשמה,

"עושה שמים וארץ" – שעל ידי זה הוא קיום העולמות.

שיעורים. חומש: דברים, שביעי עם פירש"י.

תהלים: לה-לח.

תניא: פרק יב. וטעם ... ימצא טוב.

דערי רבי (רבינו הזקן) בעת ער איז געקומען פון פעטערבורג, האָט ער געזאָגט פארן מיטעלען רבי'ן א מאמר – אינגאַנצען עטליכע שורות: שאו ידיכם קדש² – זהו העלאת המדות במוחין והארת המוחין במדות, וברכו את ה' – שממשיכים על ידי זה שם הוי' דלעילא, שעיי"ז פועל שיהי' – יברכך ה' מציון – המשכת שם הוי' מעצמות הנשמה, עושה שמים וארץ – שעיי"ז הוא קיום העולמות.

תורת אדמו"ר הזקן על הפסוקים: "שאו ידיכם קדש, וברכו את ה'. יברכך ה' מציון, עושה שמים וארץ".

"שאו ידיכם קודש" – "ידיים" רומזות למידות שבנפש. כמבואר בהקדמת התיקוני זהר (פתח אליהו) "חסד דרועא ימינא, גבורה דרועא שמאלא". בקבלה ובחסידות מבואר תמיד ש"קדש" הוא בחינת החכמה, "קודש העליון".

הפסוק כתוב בלשון ציווי, שהוא מורה סדר עבודה – "שאו ידיכם קודש", ישנה עבודה לרומם ("שאו") את המדות והרגשות ("ידיכם") אל המוחין ("קודש"). ואז גם נוצר תהליך הפוך, שישנה השתקפות של ה"קדש" בתוך ה"ידיים", של השכל בתוך הרגשות.

1. ש"פ פנחס פ"ו. ספר השיחות תרפ"ז ע' 173.

2. תהלים קלד, ב"ג.

ובעבודת השם הכוונה, שהרגשות של אהבה ויראה, ובכלל כל הרגשות, לא יהיו באופן טבעי אלא באופן שכלי ותבוני, שיהיו תוצר של התבוננות.

ובצורה פשוטה עוד יותר: כשאדם פועל על פי רגשותיו בלי בקרה של השכל – זו בעיה. והעבודה היא שהרגשות יהיו תוצאה של התבוננות שכלית.

"וברכו את ה'" – שם ההוי' הוא מקור ההתהוות. וישנו מצב של "וברכו את ה'" – יהודי יכול לברך ולהוסיף בשם ה'. כאשר יהודי עובד את עבודת ה' שלו, בנושא של "שאו ידיכם קדש" – הפעולה שלו היא (המשכה של שם הוי' בעולם, ויתירה מזו: לצורך כך) הוא "מגדיל" ומברך את שם הוי' בעצמו, שנמשך בו דרגה יותר גבוהה, "שם הוי' דלעילא".

כידוע שיש שתי דרגות בשם הוי', כפי שרואים ב"ג מידות הרחמים הפותחות ב"הוי', הוי'". הדרגה הנמוכה זה הוי' השייך להתהוות ולבריאה, והדרגה העליונה זה הוי' שלמעלה מהעולמות. וכאשר יהודי מרומם את המידות שלו למוחין, ומקיים את שליחות נשמתו בעולם לרומם את הנפש הבהמית (המתבטאת במידות ורגשות) – אז הוא ממשיך אור חדש בעולם, משם הוי' דלעילא.

"ברכך ה' מציון" – בחסידות מוסבר ש"ציון" זוהי נקודת היתדות הפנימית, "ציון המצוינת" שישנה לכל יהודי בעמקי לבבו. ובעבודת ה', כשיהודי עובד בעבודה של "שאו ידיכם קדש" – הוא מגלה ("יברכך") אלקות ("ה") מנקודת היתדות שלו ("מציון").

"עושה שמים וארץ" – וההתגלות הזו איננה רק פרטית עבורו – אלא כל העולם כולו ("עושה שמים וארץ") נשכר מכך. כי כל העולם תלוי בעבודה של יהודי, וכשיהודי עובד עבודתו כדבעי הוא מתקן ומקיים גם את כל העולם כולו.

הרחבה

שיחה קדושה זו, אודות מה שאמר כ"ק אדמו"ר הזקן כשחזר ממאסרו, אמר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בשבת אחר שהוא עצמו חזר ממאסרו בשנת תרפ"ז. ובהתוועדות סעודת הודאה, אמר מאמר המתחיל "שאו ידיכם קודש" גם כן. וגם בשיחותיו ביאר סוגיא זו, ומשם הפתגם שלפנינו (כאן בתרגום חופשי):

הרבי (רבינו הזקן) כאשר הגיע מפטרבורג, אמר לפני אדמו"ר האמצעי מאמר (בסך הכל כמה שורות) המתחיל "שאו ידיכם קודש".

ראה תניא פ"מ ועוד.
הבוארת במקורות שבהרחבה.
הבואר במאמר שבהרחבה.
לקו"ת דברים א, סע"ב ואילך.

ידוע, שאדמו"ר האמצעי ואדמו"ר הזקן היו חלוקים בעבודתם, וכידוע המעשה שאמר אדמו"ר האמצעי לאביו: אני טוב ממך ("שענער פאר דיר"), לך לא הי' כזה אבא כפי שלי יש. ואמר לו: אני יפה ממך, לך אין כזה בן כמו שלי יש.

והוא מפני שהיו חלוקים בעבודתם, אדמו"ר האמצעי הי' בבחינת מוחין, והרבי הי' עבודתו בבחינת התפעלות הלב, אך זה הי' קודם פעטערבורג, אך אחר כך בבואו מפעטערבורג אמר לו (בניגון): אתה צודק, אבל עם עבודה. ואמר לו מאמר והוא שורות אחדות:

"שאו ידיכם קודש" – זהו העלאת המדות במוחין והארת המוחין בהמדות.

"וברכו את הוי" – שממשיכים על ידי זה שם הוי' דלעילא.

שעל ידי זה פועל שיהי' "יברכך הוי' מציון" – המשכת שם הוי' מעצמיות הנשמה.

"עושה שמים וארץ" – שעל ידי זה היא קיום העולמות.

עד כאן. ויתבאר במאמרים.

בהמשך השיחה ביאר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ את הכוונה בנוגע לעבודה בפועל ממש, הנה כמה שורות משם:

חסידות היא, שמה שמבינים במוח יבוא בלב, ותהיה התאחדות של המוח והלב, שיבוא בעבודה בפועל ממש.

אלו שאחזו רק בהשכלה של חסידות, התרחקו אחר כך – לא עלינו – לא רק מציור של חסיד, שחסיד הוא "ענין נעלה" ... אלא הם התרחקו גם מציור של יהודי פשוט ...

גם במאמר ד"ה "שאו ידיכם קדש" שנאמר באותה השבת⁷, מבואר ענין זה בעבודה:

... וזהו "שאו ידיכם קדש", דעבודת האדם שהוא בחיר הנבראים, הוא להעלות את הידים שהם המדות במדרי' קדש שהיא בחי' חכמה.

וראוי להרחיב הדבור בענין זה, כי ישנם הרבה הטועים בזה, עד כי לפעמים יוצאים מגדר הראוי והאמת, בחשבם כי הוא מדרכי העבודה והוא היפך האמת ממש:

דהנה מדות בכלל הם מדרי' החי שבמדרי', וכמו בגשמיות הרי הבעל-חי אין לו דעת, והוא רק בעל כח, וכאשר האדם מנהיג את הבעל-חי – אז מביא תועלת בעבודה ומלאכה כפי ענינו. ואם החי מתנהג בעצמו, הרי הוא מזיק.

וכן הוא בענין המדות דכאשר הם ע"פ השכל, אז הם מדות טובות. והיינו דענינם הוא להביא כל דבר טוב מהכח אל הפועל. אבל כאשר אינם ע"פ השכל, אז המה כחיות רעות, ואשר על

7. סה"מ תרפ"ז ע' ריז. סה"מ קונטרסים ח"א קפה, א.

כן הנה עיקר העבודה הוא להעלות את המדות שיהיו ע"פ המוחין דוקא. ובוזה יכולים להיות כמה מיני טעות, אשר על כן צריכים זהירות יתרה.

ובזה יובן גודל אזהרת רבינו הגדול נ"ע בבואו מפטרבורג באגרת קטנתו: "ולזאת באתי מן המודיעים מודעה רבה לכללות אנ"ש (בכל דור ודור), על ריבוי החסדים אשר הגדיל ה' לעשות עמנו לאחוז במדותיו של יעקב שאר עמו, ושארית ישראל, שמשים עצמו כשירים ומותרות ממש, שאין בו שום צורך לבלתי רום לבבו מאחיהם כו' ולא להרחיב עליהם פה או לשרוק עליהם ח"ו, הס מלהזכיר באזהרה נוראה" - לפי שבענינים כאלו בנקל יותר שיפלו עניני הטעות בפעולת המדות כמובן לכל דורש האמת.

וזהו "שאו ידיכם קדש וברכו את הוי" - דעיקר העבודה הוא להעלות את הידים שהן המדות, במדרי' קדש שהוא בחינת חכמה. וכאשר תגיעו למדריגה זו ד"שאו ידיכם קדש" הנה אז "וברכו את הוי" שיהי' גילוי שם הוי' בעולם, שעי"ז נמשך תוס' אור בשם הוי'. ואז "יברכך הוי" דלעילא "מציון" - שמתגלה נקודת הנשמה ונשלם על ידו הכוונה העליונה, שיהי' גילוי אור בעולם.

וזהו עבודת החסידות להסיר כל מדה לא טובה, לבררה ולזככה ולהעלותה לקדש העליון, להיות גילוי שם הוי' בעולם. ובוזה ממשיכים ברכה בעולם, דשם הוי' הוא ברכה ורחמים וכולו טוב.